

BOEKBESPREKING.

De stadsrekeningen van Deventer, uitgegeven door G. M. de Meyer, met een voorwoord door W. Jappe Alberts, deel I (1394—1400).

Teksten en documenten uitgegeven door het Instituut voor Middeleeuwse Geschiedenis (der) Rijksuniversiteit Utrecht, VII. Wolters-Noordhoff n.v. - Groningen 1968.

Deventer is een van de zeer weinige steden in ons land, waarvan een vrijwel volledige reeks middeleeuwse stadsrekeningen bewaard is gebleven. Deze rekeningen werden door twee schepenen, die voor de duur van één jaar waren aangesteld, opgemaakt en overgelegd om verantwoording te geven van het door hen gevoerde beheer der stedelijke geldmiddelen. Er had tussen deze twee schepenen, die cameraars heetten, een soort werkverdeling plaats en dat had ten gevolge, dat elke cameraar zijn stadsrekening samenstelde.

De cameraarsrekeningen van 1337—1393 zijn in 1885—1914 door J. I. van Doorninck, J. de Hullu en J. Acquoy uitgegeven, en het valt bijzonder toe te juichen dat nu een begin is gemaakt met het publiceren van de cameraarsrekeningen van 1394 e.v. jaren. Er is des te meer reden zich daarover te verheugen, omdat de bewerking van mevrouw De Meyer op hoog niveau staat.

Dat geldt vooreerst ten aanzien van de bewerking van de teksten zelf, maar ook van het onmisbare complement, het plaatsnamenregister en het persoonsnamenregister. Bovendien is daaraan toegevoegd een plattegrond van Deventer en een kaart van dat gedeelte van de IJsselstreek, waarvan Deventer het middelpunt was. Uit die indices volgt al, dat deze rekeningen niet alleen voor de geschiedenis van Deventer en het bestuurlijk apparaat van die stad belangrijk zijn, maar voor geheel Oost-Nederland en grote delen van West-Duitsland. Dat blijkt uit het volgende:

Dortmund had bij Deventer 1000 Gelderse guldens opgenomen. In 1392 maant Deventer het stadsbestuur van Dortmund dat bedrag terug te betalen, maar laatstgenoemde stad vraagt dan uitstel van betaling tot Kerstmis 1392 ¹⁾. In 1394 wordt Deventer ongeduldig en het stuurt

¹⁾ K. Höhlbaum-K. Kunze, *Hansisches Urkundenbuch*, IV (1896) no. 1083 en 1084.

in het voorjaar de bode Albert naar Dortmund, die daar 14 dagen op antwoord moet wachten. Tenslotte draagt Dortmund de Keulse burger Gerwin van Aldenbrekelvelde op het geleende bedrag aan Deventer weer over te maken ²⁾).

Deze uitgave ontleent haar belang niet alleen aan de teksten der rekeningen, maar evenzeer aan de zeer deskundige inleiding. De verschillende rubrieken van inkomsten en uitgaven worden daar uitvoerig besproken. Niet alle inkomsten en uitgaven worden echter in de rekeningen vermeld. In de uitgavenrubriek „Van onser stad tymmeringhe” wordt b.v. wel gezegd, wat aan de steenbakkers is betaald voor geleverde bakstenen, maar we komen geen posten tegen van betaald arbeidsloon, terwijl we toch moeten aannemen dat arbeidsloon betaald is. De bewerkster vermoedt, dat de stad hiervoor beschikte over een speciaal fonds, nl. de inkomsten van de eigen steenbakkerijen van de stad.

Er blijken overigens nog wel onzekerheden te bestaan, hoe men sommige zaken in de 14e eeuw heeft geadministreerd. Van de gruit, een grondstof die gebruikt werd bij het brouwen van bier, komen al vroeg de inkomsten en de uitgaven voor. De inkomsten kwamen voort uit de verkoop van gruit of misschien uit een accijns op de gruit; de uitgaven vloeiden voort uit de inkoop van grondstoffen en de betaling van de aan de bisschop van Utrecht jaarlijks verschuldigde pachtsom van honderd pond. Omstreeks 1350 komt er een verandering in het beheer: de uitgaven verdwijnen uit de rekeningen, en men moet wel aannemen, dat de gruitmeesters in deze tijd zelfstandiger optraden en het netto-bedrag van de inkomsten van de gruit aan de cameraar hebben overgedragen. De pachtsom van de gruit, die aan de bisschop moest worden betaald, komt na 1354 niet meer onder de uitgaven voor, maar onder de inkomsten van de stad. Waarschijnlijk betaalden de gruitmeesters het bedrag van honderd pond aan de stad, en de stad weer aan de bisschop; nog in 1437 blijkt, dat de stad voor de rechten van gruit en tol 200 franse schilden pacht betaalde aan de bisschop van Utrecht ³⁾).

²⁾ K. Höhlbaum-K. Kunze, *Hansisches Urkundenbuch*, V (1899) no. 157 noot 2.

³⁾ S. Muller Fzn., *Regesten van het archief der bisschoppen van Utrecht*, II (1918) no. 2938 en 2950.

Een belangrijk, en tegelijkertijd belangwekkend, gedeelte van de Inleiding wordt ingenomen door de beschrijving van de munten, die in de 14e en het begin van de 15e eeuw in de Deventer cameraarsrekeningen voorkomen. Het is een moeilijke en ingewikkelde materie, maar enkele gezichtspunten zouden we toch op de voorgrond willen plaatsen.

Er waren velerlei munten in omloop, die elk hun variaties vertoonden: zo bestond er b.v. een grote verscheidenheid van guldens. In de oudste rekeningen zijn de bedragen van posten uit één rubriek soms in verschillende muntsoorten uitgedrukt. Te beginnen met 1347 worden de totalen van elke rubriek in dezelfde muntsoort weergegeven, en sinds 1352 was het gebruikelijk de bedragen in een andere muntsoort dan die van het totaal, in de post zelf om te rekenen in de munt, die in de rekeningen van dat moment de standaardmunt was.

In het grootste deel van de 14e eeuw rekende men met pondpenningen. Het pond was een rekenmunt, die uit 20 schellingen bestond, en elke schelling duidde 12 penningen aan. Alleen de penning was een gangbare munt, een kleine zilveren munt. Tegen het einde van de 14e eeuw is men op een ander muntstelsel overgegaan, dat van de gulden; de gulden was weer onderverdeeld in groten, brabantse en hollandsen.

De groot is de gehele 14e eeuw door onderhevig geweest aan muntontwaarding. Men trachtte de daardoor ontstane moeilijkheden te ondervangen door de nominale waarde van de groot en van de dubbele groot of plak in waarde te verlagen. De gulden, die in de cameraarsrekeningen van 1398 het aantal van 32 groten vertegenwoordigde, had in 1399 een tegenwaarde van 48 groten.

Het zal uit het vorenstaande wel duidelijk zijn geworden dat het boek van mevrouw De Meyer, het eerste deel van de nieuwe reeks cameraarsrekeningen van Deventer, een belangrijk werk is dat aan hoge eisen voldoet; een werk ook, dat zijn nut zal bewijzen voor wie wil trachten de geschiedenis in de middeleeuwen van stad en land van Overijssel te onderzoeken.

G. J. ter Kuile.

Zwolle.